

Utjecaj glazbenog turizma na ekonomski aspekt turističke destinacije kontinentalne Hrvatske

Betlemović, Filip

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Virovitica University of Applied Sciences / Veleučilište u Virovitici**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:165:100503>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Virovitica University of Applied Sciences Repository - Virovitica University of Applied Sciences Academic Repository](#)

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI

Stručni prijediplomski studij Menadžment

FILIP BETLEMOVIĆ

UTJECAJ GLAZBENOG TURIZMA NA EKONOMSKI ASPEKT
TURISTIČKE DESTINACIJE KONTINENTALNE HRVATSKE

ZAVRŠNI RAD

VIROVITICA, 2023.

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Stručni prijediplomski studij Menadžment

Filip Betlemović

UTJECAJ GLAZBENOG TURIZMA NA EKONOMSKI ASPEKT
TURISTIČKE DESTINACIJE KONTINENTALNE HRVATSKE
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Upravljanje turističkim događajima

Mentor:

dr.sc. Božidar Jaković, v.pred.

Student:

Filip Betlemović

VIROVITICA, 2023.

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 2

ZADATAK ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA

Student/ica: BETLEMOVIĆ FILIP **JMBAG:** 0307017697

Studij: Menadžment **Modul:** Menadžment ruralnog turizma

Imenovani mentor: dr.sc. Božidar Jaković, v.pred.

Imenovani komentor:

Naslov rada:

*Utjecaj glazbenog turizma na ekonomski aspekt turističke destinacije
kontinentalne Hrvatske*

Puni tekst zadatka rada:

Student će u izradi završnog rada koristiti podatke iz dostupne domaće i inozemne literature te raspoloživih domaćih i inozemnih baza podataka kao i relevantnih web stranica. Temeljem prikupljenih podataka, student će dati teorijski prikaz dosadašnjih istraživanja i spoznaja u području glazbenog turizma, razmatrajući povezanost glazbe i turizma te pojmovnog određenja glazbenog turizma. Poseban teorijski osvrt rada usmjeren je na utvrđivanje i prikaz ekonomskog utjecaja glazbenog turizma u turističkoj destinaciji u kojoj se održavaju različiti glazbeni događaji. U specifičnom dijelu rada, student će se fokusirati na aktualno stanje glazbenog turizma na području kontinentalne Hrvatske, pri čemu će se razmotriti glavni glazbeni događaji predmetnog područja i njihovi utjecaji na destinaciju u kojoj se održavaju. Pored prikaza dosadašnjih spoznaja i specifičnih utjecaja glazbenih događaja, student će provesti dubinsku analizu, odnosno studiju slučaja temeljem koje će detaljnije prikazati glavne ekonomske učinke odabranog glazbenog događaja koji je održan u turističkoj destinaciji kontinentalne Hrvatske.

Datum uručenja zadatka studentu/ici: 23. 10. 2023.

Rok za predaju gotovog rada: 16. 11. 2023.

Mentor:

dr.sc. Božidar Jaković, v.pred.

Dostaviti:

1. Studentu/ici
2. Povjerenstvu za završni i diplomski rad - tajniku

UTJECAJ GLAZBENOG TURIZMA NA EKONOMSKI ASPEKT TURISTIČKE DESTINACIJE KONTINENTALNE HRVATSKE

IMPACT OF MUSIC TOURISM ON THE ECONOMIC ASPECT OF THE TOURIST DESTINATION OF CONTINENTAL CROATIA

SAŽETAK - Svrha ovog rada je analiza povezanosti turizma i glazbe te istraživanje ekonomskih aspekata glazbenog turizma i njegovog utjecaja na ekonomiju i kulturu lokalne zajednice. Rad pruža teorijski okvir radi boljeg razumijevanja ove vrste turizma uz pomoć inozemne i domaće literature kao i analizu web stranica i relevantnih baza podataka. Istražuje se način na kojeg glazbeni turizam utječe na ekonomski aspekt turističkih destinacija kontinentalne Hrvatske. Posebni fokus je na detaljnoj analizi raznih glazbenih događaja u kontinentalnoj Hrvatskoj te doprinosu tih događanja destinacijama i zajednicama gdje se održavaju. Kroz studij slučaja istražuje se i analizira ekonomski učinak jedne od manifestacija kroz popunjenost kapaciteta smještajnih objekata i prihoda lokalne uprave za vrijeme održavanja. Također su navedeni podatci iz lokalne turističke zajednice. Rad koristi nekoliko metoda istraživanja kao što su statističke i analitičke metode kako bi se postigao uvid u problematiku. Na temelju prikupljenih podataka i provedenih analiza, istraživanje nudi konkretna uputstva za razvoj ove vrste turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj. Kroz dubinske analize rad ističe važnost glazbenog turizma kao jednog od važnijih resursa za promociju lokalne baštine i lokalni razvoj. Identificiran je konkretan ekonomski benefit glazbenih događanja za lokalnu zajednicu i turističku destinaciju. Uvidom u složene veze između turizma, glazbe i ekonomskih učinaka obogaćuje se razumijevanje ove vrste turizma. Ovo istraživanje je doprinos istraživanju glazbenog turizma i u sebi nudi smjernice kako bi se glazbeni turizam u kontinentalnoj Hrvatskoj trebao razvijati.

Ključne riječi: glazbeni turizam, ekonomski aspekt, kontinentalna Hrvatska, turistička destinacija

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI OKVIR – GLAZBENI TURIZAM	2
2.1. Povezanost glazbe i turizma	3
2.2. Utjecaj glazbenog turizma na lokalno gospodarstvo.....	4
2.3. Prethodna istraživanja o glazbenom turizmu u svijetu.....	5
3. GLAZBENI DOGAĐAJI U KONTINENTALNOJ HRVATSKOJ.....	8
3.1. Povijest glazbenog turizma u Hrvatskoj.....	9
3.2. Proučavanje ključnih glazbenih događanja (koncerti, festivali, manifestacije) u kontinentalnoj Hrvatskoj	10
3.3. Važnost glazbenog turizma za lokalnu kulturu i identitet.....	16
4. UTJECAJ GLAZBENOG TURIZMA NA EKONOMSKI ASPEKT.....	17
4.1. Analiza ekonomske dimenzije glazbenog turizma u Kontinentalnoj Hrvatskoj (prihodi, zaposlenost, porezi)	18
4.2. Utjecaj na ugostiteljstvo, trgovinu i usluge	19
5. STUDIJA SLUČAJA – MANIFESTACIJA ROKOVO.....	21
5.1. Odabrani utjecajni pokazatelji manifestacije Rokovo.....	22
5.2. Utjecaj manifestacije Rokovo na popunjenost smještajnih kapaciteta odabranih objekata	23
5.2.1. Heritage hotel Kuriya Janković	24
5.2.2. Multimedijalni i interaktivni posjetiteljski centar dvorac Janković	25
6. ZAKLJUČAK	27
7. POPIS LITERATURE	29
8. POPIS ILUSTRACIJA.....	33

1. UVOD

Kroz povijest glazba je imala moć spajati ljude, obogatiti kulture i izazivati emocije. Osim toga što glazba služi kao univerzalni jezik, ona ima i veliku ulogu u turizmu. U sklopu ovog završnog rada koji je usmjeren na analizu ekonomskog aspekta glazbenog turizma uzet će se u obzir i povezanost turizma i glazbe te dublje istražiti utjecaj ovog odnosa za lokalno gospodarstvo. Analizirajući prethodna istraživanja pokušat će se bolje objasniti kontekst glazbenog turizma.

Kroz ovaj rad nastojat će se predočiti cjelovita slika glazbenoga turizma ali i njegovog značaja u kontinentalnoj Hrvatskoj. Istraživanja ove teme doprinose boljem razumijevanju veza između turizma, glazbe i ekonomskih faktora te se potiču buduća istraživanja o mogućnostima i prilikama razvoja ove vrste turizma kao izvora zarade i koristi za lokalnu zajednicu.

Naglasak ovog istraživanja je na kontinentalnu Hrvatsku, regiji s bogatom glazbenom poviješću koja s vremenom postaje sve više prepoznatljiva po svojim glazbenim događanjima. Proučit će se povijest glazbenog turizma te istražiti ključna glazbena događanja kao što su festivali, manifestacije i koncerti. Također će se spomenuti važnost glazbenog turizma za lokalni identitet i kulturu. Nakon toga fokus će se prebaciti na ekonomske aspekte glazbenog turizma. Ekonomske dimenzije poput prihoda, zaposlenosti i porezi proći će kroz analizu koja će reći više o sve tri dimenzije ovog oblika turizma. Odmah će se istražiti i utjecaj glazbenoga turizma na neke od gospodarskih sektora kao što su trgovina, ugostiteljstvo i usluge. Osim sveg navedenog u radu će se obraditi manifestacija Rokovo kao tema studija slučaja. Analizirat će se kako ova manifestacija doprinosi prihodima lokalne uprave ali i popunjenost lokalnih smještajnih kapaciteta za vrijeme trajanja Rokova. Kako bi se stvorila još realnija slika koristit će se relevantni podatci prikupljeni od strane lokalne turističke zajednice. Nakon detaljne analize i istraživanja svih podataka, u zaključku će se spojiti sve informacije i naglasiti izrazita važnost ove vrste turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj. Uz to preporučit će se nekoliko preporuka za razvoj ove vrste turizma u budućnosti koje ju mogu unaprijediti u ovoj regiji. Na kraju rada se nalazi popis literature i ilustracija koji podupire ovo istraživanje.

2. TEORIJSKI OKVIR – GLAZBENI TURIZAM

Glazbeni turizam se može gledati kao multidisciplinarno područje koje se bavi raznim brojem aktivnosti: planiranje, promocija i analiza putovanja i turizma baziranog na glazbi. Glazbeni turizam uključuje razumijevanje načina na kojeg glazba može služiti kao ključna turistička privlačnost te kao najveći motiv za putovanje. Ono također istražuje kako glazba može utjecati na oblikovanje turističkih destinacija, posjetitelja i njihovih doživljaja te u konačnici lokalnih zajednica. Uz navedene zadaće i karakteristike glazbeni turizam obuhvaća kulturne, socijalne, umjetničke i ekonomske elemente kao npr. istraživanje i analiza glazbenih festivala i koncerata, glazbenih destinacija, proučavanje povijesnih i suvremenih karakteristika glazbene kulture, promoviranje glazbe u turizmu i u turističke svrhe (Gibson i Connell, 2005).

Peng (2023) govori kako su u ranim razdobljima ljudske povijesti ljudi koristili glazbu kao glavni medij komunikacije i sporazumijevanja za obranu svojih područja i teritorija od neprijatelja te za suradnju jednih među drugih. Koristili su razne plesove, melodije, harmonije i ritmove kako bi izrazili svoje emocije i osjećaju ali i kako bi učvrstili povezanost i jedinstvo u svojoj zajednici. Razvojem civilizacije i ljudskog roda glazba je evoluirala i za sebe vezala dodatne funkcije i zadaće: ljudi su pjevanjem, plesom i izvođenjem raznih harmonija i ritmova prizivali svoja božanstva, kišu te molili Bogove za urod i hranu. Koristeći određene frekvencije glazba može izazvati jake emocije i snagu volje u kratkome vremenskom periodu stoga je glazba često služila u tzv. „koračnicama“¹ koje su budile borbeni duh u trupama.

U moderno doba ljudi se često okupljaju kako bi slušali glazbu i kako bi ju doživjeli svatko na svoj način. Razne aktivnosti koje su povezane s glazbom imaju jaku ulogu u društvu i prije nego što su se takve aktivnosti razvile u masovne događaje popularne kulture. Ljudi namjerno putuju kako bi svjedočili i prisustvovali glazbenim događajima. Svi motivi i atrakcije glazbenoga turizma, privrženost čovjeka glazbi sa ubrzanim napretkom ljudske civilizacije (globalizacijom) opravdavaju trend glazbenoga turizma. Kako bi se utvrdila povezanost turizma i glazbe te njihov potencijal i prilike, iduće poglavlje detaljnije istražuje kako ova dva termina mogu funkcionirati zajedno kao jedno i kako to izgleda.

¹ Glazbeni tekst pisan u dvodijelnom taktu i naglašenom ritmu koji odgovara organiziranom koraku marša, <https://jezikoslovac.com/word/eltl> (25.10.2023.)

2.1. Povezanost glazbe i turizma

Turizam i glazba su dva jako povezana termina ljudske civilizacije koja sežu tisućama godina unazad. Korijeni su duboki a povezanost ove dvije sfere oblikovala je načine doživljavanja destinacija kod turista, načine na koje turisti putuju te razmjenjuju kulture. Kao što je u poglavlju prije navedeno glazba i turizam datiraju daleko u povijest do drevnih civilizacija, glazba zbog svoje uključenosti u razna vjerska, obredna i kulturna događanja uz ples. Zbog toga su razni posjetitelji iz svih krajeva poznatoga svijeta i svih carstava dolazili svjedočiti obredima i proslavama. Pošto su ovakva događanja najčešće bila organizirana u hramovima, amfiteatrima i trgovima veliki broj ljudi je mogao posjetiti događaj i vidjeti ga. Padom Rimskoga carstva i početkom srednjeg doba putovanja s glazbom kao glavnim motivom počela su biti sve popularnija među ljudima (Gibson i Connell, 2005).

Jedan od primjera putovanja zbog glazbe su ovdašnji *minstrel*i i *trubaduri*² koji su svojim putovanjima od grada do grada prenosili kulturu, prepričavali priče i zabavljali ljude i posjetitelje. Veliku ulogu u povezanosti turizma i glazbe igraju srednjovjekovni festivali kojima se jedan dio događanja odnosio baš na ples i glazbu. Nekoliko stotina godina kasnije dolazi do razdvajanja glazbe i stvaranja žanrova – neki od najranijih žanrova su klasična glazba, narodna glazba i opera, žanrovi koji su utjecali na još veću povezanost turizma i glazbe. Kako je populacija ljudi rasla te s time i zainteresiranost ljudi za glazbu tako su i izvođači počeli dobivati na popularnosti te su s time rasli u prepoznatljive simbole neke regije ili nekoga grada. Razvojem prometa i komunikacijskih kanala ljudi su željeli poslušati izvođače uživo pa im zbog toga odlazak na putovanje nije bio toliko zahtjevan kao prije. Najveći utjecaj na povezanost turizma i glazbe dogodio se sredinom 20. stoljeća početkom velikih glazbenih festivala kao što su Woodstock u SAD-u i Glastonbury u Ujedinjenom Kraljevstvu (Baker i sur., 2018) (Slika 1).

Treba imati na umu da ovo nisu jedini festivali koji su krenuli s održavanjem sredinom 20. stoljeća no rastom Hippy pokreta³ broj festivala je rastao jako velikom brzinom te su zbog toga samo nekolicina njih dobila veliku medijsku pažnju a ujedno i veliku posjećenost.

² Trubaduri su bili prvi stvaratelji i promicatelji svjetovne lirike i jednoglasnoga pjeva u srednjem vijeku, a pisali su na provansalskom, odn. okcitanskom jeziku (langue d'oc).

Minstrel*i* su opći naziv za svakoga profesionalnog izvođača srednjovjekovnoga lirskog ili epskoga pjesništva koji je u službi plemića, <https://www.enciklopedija.hr/> (31.10.2023.)

³ Hippyji su bili mladi ljudi, otprilike do 25 godina, uglavnom podrijetlom iz dobrostojećihobitelji, koji su odbacili njihov način života i i materijalistički sustav vrijednosti i suprotstavljajumu „vrijednosti bića“. <https://www.scribd.com/doc/201919785/Hippie-Pokret> (03.11.2023.)

Slika 1. Početci festivala Woodstock (lijevo) i festivala Glastonbury (desno)

Izvor: <https://www.britannica.com/event/Woodstock>, <https://www.somersetlive.co.uk/whats-on/music-nightlife/a-first-class-show-remembering-19112> (25.10.2023.)

Festivali kao Woodstock i Glastonbury su privlačili na stotine tisuća posjetitelja te su time postali ikone masovnih okupljanja no ovakvi festivali nisu promovirali samo glazbu već su kroz kratka razdoblja počeli oblikovati identitete destinacija u kojima su se nalazi te je lokalna zajednica doživjela veliki ekonomski rast.⁴

U današnje vrijeme glazba i turizam su povezaniiji nego ikada ranije. Koncerti, kulturne manifestacije i glazbeni festivali privlačeći turiste utječu na ekonomiju i razvoj destinacija ali i potiču razmjenu različitih kultura. Kako turisti zahtijevaju i traže posebne i drugačije doživljaje i iskustva tako traže drugačiju, lokalnu i autentičnu glazbu koja će obogatiti njihovo putovanje i sjećanja te na kraju uspomene. Ova povezanost se nastavlja i još će dugo trajati, oblikuje i oblikovat će načine gdje i na koji način ljudi putuju ali i doživljavaju svijet oko sebe. Ovo sve čini glazbu jednim od ključnih elemenata lokalnog, regionalnog ali i globalnog turizma te se zbog toga podrazumijeva kako upravo glazbeni turizam može imati utjecaj na lokalnu zajednicu ali i na lokalno gospodarstvo. U idućem odlomku se analizira utjecaj ove vrste turizma na lokalno gospodarstvo, lokalno stanovništvo te u konačnici boljitak za sve.

2.2. Utjecaj glazbenog turizma na lokalno gospodarstvo

Ova vrsta turizma sadrži veliki broj pozitivnih karakteristika i faktora koji se odnose na razvoj i boljitak lokalnih zajednica. Prvenstveno privlačenje turista koje rezultira povećanom potrošnjom u hotelima, restoranima, trgovinama i svim uslugama koje se na bilo koji način mogu iskoristiti. Ova aktivnost uveliko povećava ekonomsku aktivnost u destinaciji ali i šire.

⁴ Britannica.com, <https://www.britannica.com/event/Woodstock>, (25.10.2023.)

Somersetlive.co.uk, <https://www.somersetlive.co.uk/whats-on/music-nightlife/a-first-class-show-remembering-19112> (25.10.2023.)

Potreba za većim brojem objekata i usluga povećava broj radnih mjesta koja se popunjavaju s lokalnim radnicima. Glazbeni turizam sa sobom povlači i lokalnu kulturu i tradiciju koja se promovira te se time nastoji očuvati kulturnu baštinu destinacije. Organizatori glazbenih manifestacija, koncerata i sl. često surađuju s lokalnim obrtnicima, izvođačima i svim ostalim ljudima koji na neki način mogu sudjelovati u izvedbi događaja. Ovo za sve izvođače i obrtnike predstavlja priliku za promociju njihovih tvorevina. Kako svaka priča ima dvije stvari tako i glazbeni turizam u sebi ima nekoliko izazova i prepreka koje se moraju detaljno razmotriti i analizirati. Jedan od takvih izazova je potreba za održivim pristupom tijekom organizacije događaja s ciljem očuvanja okoliša i zajednice. Jedna od čestih problema glazbenoga turizma je nepravilno balansiranje između očuvanja lokalnih resursa i ekonomske koristi odnosno prekomjerni turizam.⁵

Ovo su neki od ključnih faktora koji se moraju kvalitetno isplanirati kako bi glazbeni turizam u Hrvatskoj imao dugoročan uspjeh. Kako bi se izbjegle situacije u kojima glazbeni turizam sa sobom nosi loše posljedice i pogrešnu organizaciju iznimno je važno poznavati najvažnije čimbenike i načine s kojima će ova vrsta turizma doprinijeti svakome tko ima veze s njom. Strana i domaća literatura detaljno objašnjava termin glazbenog turizma i ide u srž problematike, principa i karakteristika koji su ključni za kvalitetnu organizaciju i širenje glazbenoga turizma. Zbog toga je u sljedećem poglavlju naveden i objašnjen dio najpoznatije strane literature koja uveliko može pomoći svim subjektima glazbenoga turizma.

2.3. Prethodna istraživanja o glazbenom turizmu u svijetu

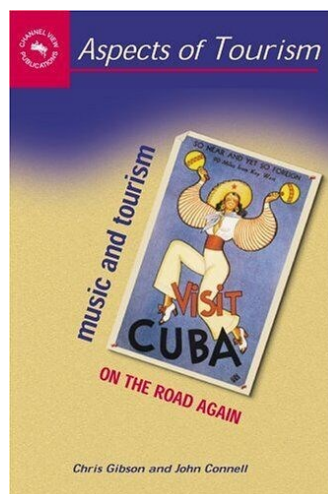
Istraživanja o glazbenome turizmu u svijetu imaju ključnu ulogu kako bi se razumio utjecaj ovog posebnog oblika turizma na kulturu i gospodarstvo neke destinacije, regije ili države. Kao i svaka istraživanja i ova su imala svoje posebne zadaće – analiza ekonomske koristi, kulturna različitost i raznolikost, dublji uvid u različite aspekte glazbenog turizma te identificiranje izazova s kojima se suočavaju lokalne zajednice.

Jedno od poznatijih istraživanja u svijetu naziva se „*Music and Tourism: On the Road Again*“ od autora Chris Gibsona i John Connella. Ova knjiga je prva takva koja sveobuhvatno propituje i istražuje veze između glazbe i putovanja. Uključuje povijesnu i suvremenu analizu društvenog i ekonomskog utjecaja glazbenog turizma s raspravama o kulturnoj politici identiteta i autentičnosti. Uz glazbeni se turizam budi nostalgije ali i smisao te on slavi

⁵ Zir.nsk.hr, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/vus:1744/datastream/PDF/download> (03.11.2023.)

hedonizam i baštinu. To je jedan od proizvoda komercijalizacije koji stvara zajednicu ali i koji u čestim slučajevima zahtijeva umjetnički kompromis. Na temelju raznih studija slučaja od Australije, Jamajke, Vanuatua, SAD-a i ostalih država ilustriraju se globalni razmjeri glazbenoga turizma te njegovi užitci i proturječnosti. U nastavku slijedi slika korica knjige (Slika 2).

Slika 2. Knjiga Music and Tourism: On the Road Again

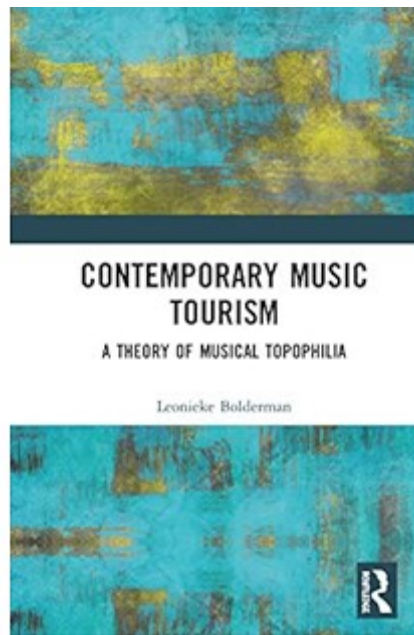

Izvor: <https://www.ebay.co.uk/itm/115963818540> (03.11.2023.)

Uz navedeno istraživanje veliku važnost u istraživanjima glazbenoga turizma u svijetu nosi knjiga „*Contemporary Music Tourism - A Theory of Musical Topophilia*“ objavljeno od autorice Leonieke Bolderman. Ova knjiga istražuje rastući fenomen glazbenog turizma – primjere ljudi koji posjećuju mjesta zbog povezanosti s glazbom. Postavljajući pitanje kako oblik apstraktne umjetnosti poput glazbe može dovesti do turizma i kako se može objasniti popularnost glazbenog turizma u suvremenoj kulturi, predstavlja komparativnu studiju glazbenog turizma na različitim lokacijama diljem Europe, u odnosu na niz glazbenih žanrova. Kroz koncept „glazbene topofilije“⁶, autor nudi pravovremenu i pronicljivu analizu afektivne vezanosti za mjesto i glazbu, pokazujući kako i zašto glazba doslovno pokreće ljude. Ovaj prikaz omogućuje shvaćanje složenih načina na koje su glazba, mjesto i turizam povezani u praksi. Na temelju empirijskih studija slučaja, suvremeni glazbeni turizam postavlja temelje za teoretsko utemeljenje glazbenog turizma kao istraživačkog polja i, kao takav, privući će znanstvenike geografije, glazbe, sociologije, turizma i kulturalnih studija. U nastavku slijedi prikaz korica knjige (Slika 3).

⁶ Topofilija je snažan osjećaj za mjesto, koji se često miješa s osjećajem kulturnog identiteta među određenim ljudima i ljubavlju prema određenim aspektima takvog mjesta, <https://hmn.wiki/hr/Topophilia> (25.10.2023.)

Slika 3. Contemporary Music Tourism - A Theory of Musical Topophilia

Izvor: <https://www.amazon.com/Contemporary-Music-Tourism-Musical-Topophilia/dp/0367332485> (02.11.2023.)

Od idućeg poglavlja započinje fokus na kontinentalnu Hrvatsku, opisuje se povijest nastanka glazbenoga turizma u cijeloj Hrvatskoj (početci sežu na područje priobalja) te se opisuju i navode neki od najpoznatijih festivala koji dokazuju kako je ova vrsta turizma puna potencijala i mjesta za razvoj i napredak. Na kraju se proučava važnost glazbenog turizma za lokalnu kulturu i identitet stanovništva i kako se ova vrsta turizma može primijeniti u ovome polju života stanovništva.

3. GLAZBENI DOGAĐAJI U KONTINENTALNOJ HRVATSKOJ

Glazbeni turizam i glazbeni događaji igraju ključnu ulogu u turizmu kontinentalne Hrvatske zbog obogaćivanja kulturne ponude i povećavanja turizma u ovoj regiji Hrvatske. Kao područje izrazito bogate povijesti, tradicije i prirodnih ljepota, kontinentalna Hrvatska zapravo pruža savršenu pozadinu i podlogu za različite vrste manifestacija i događaja koji privlače međunarodne ali i domaće turiste. Karakteristike takvih događaja u se često sastoje od određenoga broja izvođača i žanrova koji nude širi spektar ponude glazbenih iskustava. Glazbeni koncerti i festivali ali i manifestacije koje su posvećene velikome broju glazbenih žanrova kao što su npr. rock, rap, klasična glazba, tradicionalna glazba, jazz i slično mogu biti organizirane tijekom cijele godine. Uz onu glavnu zadaću a to je pružanje glazbenoga doživljaja posjetiteljima na ovakvim događajima se često nude dodatni sadržaji poput raznih radionica, izložbi, gastronomskih iskustava, usputno stjecanje novih poznanstava i uspomena s čime se obogaćuje posjetiteljsko iskustvo i promovira lokalna kultura.⁷

Kao što je navedeno nekoliko puta tako i glazbeni događaji u Hrvatskoj često imaju izraženi ekonomski utjecaj. Zbog privlačenja posjetitelja iz zemlje i inozemstva potiče se lokalna ekonomija s fokusom na sektore kao što su ugostiteljstvo, hotelijerstvo, trgovina i svi ostali sektori koji mogu sudjelovati. Radi velike raznolikosti ponude glazbenoga turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj automatski se promovira kulturna i povijesna baština te ta raznolikost pridonosi broju glazbenih iskustava koji su dostupni posjetiteljima. Kako bi lokalne zajednice iskoristile najviše iz takvih događaja one najčešće usko surađuju s organizatorima kako bi provođenje događaja prošlo što uspješnije i kako bi se promovirale kulturne vrijednosti destinacije i regije. Kako glazba spaja ljude tako i glazbeni turizam u kontinentalnoj Hrvatskoj često pruža priliku za međunarodnom razmjenom i suradnjom potičući komunikaciju između različitih kultura i naroda istovremeno promovirajući međunarodno razumijevanje kroz glazbu. Na ovakvim se događajima pružaju prilike za „probijanje“ lokalnih talenata te putem glazbe stvaraju mostovi između kontinentalne Hrvatske i šireg svijeta.⁸

S obzirom na potencijal, kulturnu važnost, ekonomsku učinkovitost i općenito na raznolikost glazbenih događaja u kontinentalnoj Hrvatskoj zaključno je da je upravo glazbeni turizam jedan od ključnih čimbenika u obogaćivanju i proširivanju turističke ponude ove regije kao idealne destinacije za stvaranje i doživljavanje glazbenih iskustava no potrebno je detaljnije

⁷ Urn.nsk.hr, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:432531> (05.11.2023.)

⁸ Repozitorij.vuka.hr, <https://repozitorij.vuka.hr/islandora/object/vuka:2271/datastream/PDF/view> (05.11.2023.)

istražiti kako je sve počelo odnosno potrebno je istražiti povijest ove vrste turizma u Hrvatskoj. U idućem poglavlju se mogu pronaći informacije o tome kako je glazbeni turizam došao u Hrvatsku i gdje se to prvo počeo razvijati.

3.1. Povijest glazbenog turizma u Hrvatskoj

Počecima glazbenoga turizma u Hrvatskoj smatraju se 1960-e i 1970-e godine kada su turisti prvi puta počeli dolaziti u zemlju, specifično na obalu i otoke s glazbom kao glavnim motivom. Tijekom tih vremena hrvatska turistička industrija je bila u procvatu i počela je privlačiti mlade turiste koji su željni party destinacija s glazbenom scenom. Jedan od najpoznatijih i najranijih primjera glazbenoga turizma u zemlji bio je nagli razvoj party scene na otoku Hvaru. Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća otok Hvar poprima ugled destinacije za mlade ljude koji su željni mora, sunca i noćnoga života. Ugostiteljski objekti su počeli pozivati razne DJ-e i izvođače te se zbog toga proširio dobar glas te su posjetitelji dolazili samo da dožive tu poznatu hvarsku zabavu.⁹

Uz Hvar još jedan od ranih primjera glazbenoga turizma u Hrvatskoj je grad Split koji je bio domaćin Međunarodnoga festivala mladih 1954. godine. Festival je u svome programu sadržavao veliku ponudu plesnih, glazbenih i kulturnih nastupa te je za vrlo brzo vrijeme postao jedan od najpoznatijih kulturno-glazbenih događaja u zemlji. Festival je bio jako popularan među mladom populacijom koja je dolazila na festival kako bi iskusila najnovije trendove u modi i glazbi iz cijeloga svijeta.¹⁰

Osamdesetih godina glazbena turistička scena u Hrvatskoj nastavila je s rastom, ponajviše pojavom novih festivala i događanja po cijeloj zemlji. U to vrijeme jedan od najznačajnijih festivala bile su Dubrovačke ljetne igre koje su počele 1950. godine i s vremenom postale jedan od najprestižnijih kulturnih festivala na kontinentu. Festival se sastoji od raznih predstava, koncerata klasične glazbe, ples i kazalište te zbog toga privlači veliki broj ljudi iz cijeloga svijeta. Uz Dubrovačke ljetne igre nastao je Pulski filmski festival koji se održava svake godine u gradu Puli. Festival se održava od 1953. godine i uključuje razne koncerte, filmske projekcije i mnoštvo događanja. Riječki karneval, koji je započeo 1982. godine, također je postao veliki događaj za ljubitelje glazbe, s glazbenim nastupima uživo i uličnim zabavama diljem grada.¹¹

⁹ The Dubrovnik Times, <https://www.thedubrovniktimes.com/lifestyle/feature/item/4490-from-hvar-to-ultra-europe-the-evolution-of-electronic-music-festivals-in-croatia> (31.10.2023.)

¹⁰ Split Times, <https://www.split-times.com/feature/167/2020/6/9/a-brief-history-of-music-tourism-in-croatia> (04.11.2023.)

¹¹ RedBull, <https://www.redbull.com/us-en/croatia-summer-festivals> (03.11.2023.)

Unatoč izazovima 1990-ih, hrvatska industrija glazbenog turizma nastavila je rasti i razvijati se posljednjih godina, s pojavom novih festivala i događaja diljem zemlje. Neki od najpopularnijih festivala danas su Ultra Europe festival u Splitu, Soundwave festival u Tisnom i Outlook Festival koji se održava u napuštenoj tvrđavi s pogledom na Jadransko more. Ova događanja pomogla su jačanju ugleda Hrvatske kao jedne od najboljih europskih glazbenih destinacija, privlačeći posjetitelje iz cijelog svijeta.¹² Važno je zapamtiti kako glazbeni turizam u Hrvatskoj nije samo na moru već da je i glazbena scena bogata i u kontinentalnoj Hrvatskoj. U idućem će se poglavlju navesti i opisati neke od najpoznatijih glazbenih manifestacija i festivala u ovome dijelu Hrvatske, koje dokazuju prethodne tvrdnje.

3.2. Proučavanje ključnih glazbenih događanja (koncerti, festivali, manifestacije) u kontinentalnoj Hrvatskoj

Kontinentalna Hrvatska je prepoznatljiva po svojim kulturnim događajima a takva događanja su usko povezana s glazbom i glazbenim festivalima kao jednim od najvažnijih karaktera kulturna scene. Ovakvi festivali privuku izuzetan broj posjetitelja iz zemlje ali i inozemstva. Neki su se toliko razvili i proširili da su postali poznati i van granica zemlje. U nastavku slijedi nekoliko najpoznatijih glazbenih manifestacija i festivala kontinentalne Hrvatske.

INmusic festival – održava se u glavnome gradu Zagrebu i smatra se jednim od najvećih i najpoznatijih glazbenih festivala u Hrvatskoj. Održava se na Jarunu i traje tri dana. Festival se sastoji od mnogobrojnih nastupa stranih i domaćih izvođača što sa sobom donosi veliki broj glazbenih stilova kao što su pop, rock, elektronska glazba i indie. INmusic posjeduje ono što je među najvažnijim sastavnicama glazbenih festivala – dobra atmosfera i prijateljske vibracije.¹³ U nastavku slijedi slika s INmusic festivala (Slika 2).

¹² Lonelyplanet, <https://www.lonelyplanet.com/croatia/travel-tips-and-articles/10-reasons-why-croatia-is-the-ultimate-festival-destination/40625c8c-8a11-5710-a052-1479d2764ea7> (28.10.2023.)

¹³ Inmusicfestival.com, <https://www.inmusicfestival.com/en/about> (04.11.2023.)

Slika 4. INmusic festival

Izvor: <https://www.timeout.com/croatia/music-festivals/inmusic-festival> (04.11.2023.)

Špancirfest – festival se održava u Varaždinu i traje ukupno deset dana. Špancirfest nije isključivo glazbeni festival no u svome sastavu nudi veliku brojku glazbenih nastupa i koncerata. Tamo se mogu čuti različiti žanrovi i stilovi kao što su blues, jazz, pop i rock. Raznolikost i veliki broj posjetitelji su neke od odlika ovoga festivala.¹⁴ U nastavku slijedi slika sa Špancirfesta (Slika 3).

Slika 5. Špancirfest

Izvor: <https://visitvarazdin.hr/en/events/spancirfest-2022/var/ri-0.1-L2/> (03.11.2023.)

Porcijunkulovo – festival koji se održava u Čakovcu i traje pet dana. Kao i Špancirfest Porcijunkulovo nije glazbeni festival ali nudi određeni broj nastupa i koncerata. Žanrovi kao

¹⁴ Spancirfest.com, <https://www.spancirfest.com/> (04.11.2023.)

što su rock, pop i tamburaška glazba mogu se čuti na festivalu koji je poznat po svojoj tradiciji i velikome broju posjetitelja¹⁵. U nastavku slijedi slika s Porcijunkulova (Slika 4).

Slika 6. Porcijunkulovo

Izvor: <https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=285> (31.10.2023.)

Picokijada – festival koji je jedan od najstarijih i najvećih kulturno-zabavnih manifestacija u kontinentalnoj Hrvatskoj. Lokacija održavanja mu je grad Đurđevac i trajanje od nekoliko dana. Na festivalu se mogu pronaći razni glazbeni nastupi i koncerti.¹⁶ U nastavku slijedi slika s Picokijade (Slika 5).

Slika 7. Picokijada

Izvor: <https://podravskiradio.hr/picokijada-rock-koncert-opce-opasnosti-za-kraj-jos-jedne-spektakularne-picokijade/> (28.10.2023.)

¹⁵ Cakovec.hr, <https://www.cakovec.hr/web/porcijunkulovo-2023-u-sest-dana-donosi-spoj-vjere-tradicije-i-veselja-najavljeni-ovogodisnji-izvodaci/> (04.11.2023.)

¹⁶ Visitdurdjevac.hr, <https://visitdurdjevac.hr/picokijada/> (25.10.2023.)

Forestland festival – jedan od najpoznatijih i najvećih elektro festivala u Hrvatskoj. Održava se u kontinentalnoj Hrvatskoj a lokacija mu se izmjenjuje svake godine. Na festivalu se mogu poslušati razni izvođači iz zemlje i svijeta.¹⁷ U nastavku slijedi slika s Forestland festivala (Slika 6).

Slika 8. Forestland festival

Izvor: <https://glazba.hr/vijesti/sve-vijesti/forestland-festival-pripreme/> (28.10.2023.)

Varaždinske barokne večeri – kao što samo ime festivala govori festival se održava u Varaždinu i jedan je od najstarijih barokno-glazbenih festivala u Hrvatskoj. Barokne večeri traju nekoliko dana u rujnu. Barokna i klasična glazba prevladavaju na festivalu.¹⁸ U nastavku slijedi slika s Varaždinskih baroknih večeri (Slika 7).

Slika 9. Varaždinske barokne večeri

Izvor: <https://www.info.hazu.hr/events/varazdinske-barokne-veceri-50-jubilarnih-godina-1971-2021/> (31.10.2023.)

¹⁷ Forestland.hr, <https://forestland.hr/> (28.10.2023.)

¹⁸ Varaždinske barokne večeri, <https://vbv.hr/o-festivalu/#naslovni-tekst> (28.10.2023.)

Muzički biennale Zagreb – jedan od najvažnijih festivala suvremene glazbe u Hrvatskoj. Traje nekoliko dana i održava se svaku drugu godinu. Uključuje izvođače klasične suvremene glazbe i eksperimentalne glazbe.¹⁹ U nastavku slijedi slika s Muzičkog bienallea 2021. godine u Zagrebu (Slika 8).

Slika 10. Muzički biennale Zagreb

Izvor: [https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/jubilarni-30-muzicki-biennale-zagreb-otvoren-izvedbom-djela-britanskoga-skladatelja-richarda-ayresa/16823\(28.10.2023.\)](https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/jubilarni-30-muzicki-biennale-zagreb-otvoren-izvedbom-djela-britanskoga-skladatelja-richarda-ayresa/16823(28.10.2023.))

Vinkovačke jeseni – službeno najveći folklorni festival u Hrvatskoj. Traje desetak dana i na njemu se mogu poslušati koncerti tamburaške glazbe ali i vidjeti razni folklorni programi.²⁰ U nastavku slijedi slika s Vinkovačkih jeseni (Slika 9).

Slika 11. Vinkovačke jeseni

Izvor: <https://vinkovackejesenih.hr/vinkovackim-jesenima-250-tisuca-kuna/> (28.10.2023.)

¹⁹ Mbz.hr, <https://www.mbz.hr/hr/2023/mbz> (04.11.2023.)

²⁰ Vinkovackejesenih.hr, <https://vinkovackejesenih.hr/o-nama/> (04.11.2023.)

Renesansni festival – festival koji se održava u Koprivnici i jedan je od najvećih festivala u ovoj regiji Hrvatske. Festival predstavlja život u renesansnome dobu i rekonstruira ga. Uz to se održavaju koncerti i ostali kulturni programi.²¹ U nastavku slijedi slika s Renesansnog festivala (Slika 10).

Slika 12. Renesansni festival

Izvor: <https://www.klikaj.hr/foto-u-koprivnici-otvoren-15-renesansni-festival/> (25.10.2023.)

Ferragosto Jam – jedan od najpoznatijih festivala u Virovitičko-podravskoj županiji. Traje nekoliko dana i održava se na Orahovačkom jezeru. Na festivalu se mogu čuti različiti glazbeni stilovi i izvođači iz Hrvatske ali i inozemstva. Festival je službeno „otplesao“ svoje 2023. godine kada se održalo zadnje izdanje ovoga festivala.²² U nastavku slijedi slika s Ferragosto Jam-a (Slika 11).

Slika 13. Ferragosto Jam

Izvor: <https://sound-report.com/special-report/ferragosto-jam-specijal-gdje-se-to-uopce-nalazi-i-gdje-odsjesti/> (04.11.2023.)

²¹ Renesansnifestival.hr, <https://www.renesansnifestival.hr/> (28.10.2023.)

²² Muzika.hr, <https://www.muzika.hr/ferragosto-jam-2023/> (04.11.2023.)

Glazba sa sobom donosi raznolike stvari koje mogu utjecati na svakodnevicu lokalnoga stanovništva i stvoriti nezadovoljstvo kod istih. Zbog toga je poželjno iskoristiti priliku glazbenoga turizma u destinaciji u svrhe promocije lokalne tradicije i kulture te očuvanja svoga identiteta. U nastavku se može vidjeti kolika je važnost ove vrste turizma za lokalnu kulturu i identitet.

3.3. Važnost glazbenog turizma za lokalnu kulturu i identitet

Glazbeni turizam u sebi ima ključnu ulogu u očuvanju i promicanju lokalnoga identiteta i kulture. Ovakva vrsta turizma posjetiteljima nudi jedinstveno i posebno kulturno iskustvo tako što ih upoznaje s autentičnim plesovima, običajima, glazbom koja održava lokalnu baštinu i tradiciju. Kada se govori o glazbenome turizmu ne misli se samo na posjećivanje koncerata ili festivala već o cjelokupnome doživljaju koji se sastoji od velikoga broja manjih obilježja koju lokalnu kulturu zapravo čine prepoznatljivom i unikatnom. Na primjer, tradicionalni glazbeni instrumenti kao što su tamburice i klapsko pjevanje na koncertima su neki od primjera raznolike baštine koja se može doživjeti kroz glazbu i glazbeni turizam. Ona manja lokalna događanja glazbenih i kulturnih karakteristika nude neku vrstu platforme za umjetnike, izvođače, glazbenike i sve posjetitelje iz cijeloga svijeta preko koje se razmjenjuju iskustva te dolazi do međusobnoga poštivanja različitih kulturnih baština.²³

Jedna od često zanemarenih važnosti je ta što glazbeni turizam daje lokalnome stanovništvu poseban osjećaj ponosa na njihovu kulturnu baštinu te ih kroz plesnu i glazbenu tradiciju često potakne na očuvanje svojih običaja i tradicije. Upravo je zbog toga ključno promovirati i poticati glazbene turističke inicijative u manjim mjestima jer takva događanja imaju izrazito veliku ulogu u održavanju lokalne kulture te u razvitku identiteta lokalnog stanovništva. Kako glazbeni turizam može utjecati na ekonomski aspekt turističke destinacije analizira se u nastavku.

²³ Repozitorij.unipu.hr, <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:6037/datastream/PDF/download> (03.11.2023.)

4. UTJECAJ GLAZBENOG TURIZMA NA EKONOMSKI ASPEKT

Kako bi se u potpunosti razumjela transformativna moć²⁴ glazbenoga turizma potrebno je istražiti koliki utjecaj ovaj posebni oblik turizma ima na lokalno gospodarstvo. Uz priljev turista u destinaciju ili regije koji se događa djelovanjem glazbenoga turizma stvara se i „efekt valova“ u raznim sektorima kao što su lokalna poduzeća, porezni prihodi, razvoj infrastrukture i mogućnost zapošljavanja. Jedan od čimbenika koji čini glazbeni turizam tako privlačnim je visoka razina potrošnje glazbenih turista. Istraživanje je pokazalo da glazbeni turisti obično troše više novca, ostaju dulje i vraćaju se češće od drugih vrsta turista. Glazbena industrija može ostvariti prihod od prodaje ulaznica, robe i drugih povezanih proizvoda i usluga. Osim toga, glazbeni turizam može potaknuti razvoj nove infrastrukture, kao što su prostori i festivali, koji mogu postati magnet za privlačenje novih posjetitelja. Međutim, postoje i potencijalni negativni učinci glazbenog turizma koje treba razmotriti. Prenapućenost, prometna gužva i zabrinutost za okoliš uobičajene su kritike koje se mogu pojaviti u zajednicama u kojima se održavaju glazbeni festivali. Ova se pitanja mogu riješiti pravilnim planiranjem i regulacijom. Međutim, kada se poduzmu odgovarajuće mjere, dobrobiti glazbenog turizma često nadmašuju te probleme.²⁵

Zaključno, glazbeni turizam pojavio se kao važan pokretač gospodarskog rasta u mnogim regijama diljem svijeta. Sve veća globalna popularnost glazbenih festivala i povezanih aktivnosti pruža jedinstvenu priliku da se iskoristi moć glazbe kao ekonomske sile. Kako bi se iskoristile te mogućnosti, važno je nastaviti istraživati i analizirati ekonomski učinak glazbenog turizma, identificirati najbolju praksu te pravilno regulirati i upravljati povezanim rizicima. Čineći to, glazbeni turizam može nastaviti igrati značajnu ulogu u gospodarskom razvoju, stvaranju radnih mjesta i kulturnoj razmjeni, istovremeno smanjujući negativan utjecaj na zajednice i okoliš.²⁶ Ekonomska dimenzija u sebi sadrži prihode, zaposlenost, poreze i slične sastavnice te se u idućem poglavlju baš one istražuju i opisuju.

²⁴ Transformativna moć turizma može se dokazati kroz njegov utjecaj na brendiranje destinacije, gospodarski rast, razvoj zajednice, održivost okoliša i očuvanje kulture.

²⁵ Zir.nsk.hr, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/vus:1744/datastream/PDF/download> (03.11.2023.)

²⁶ Ratz, T., & Arrowsmith, C. (2016). Music tourism development: A case study of Manchester, UK. *Tourism Management*, 52, 142-152.

4.1. Analiza ekonomske dimenzije glazbenog turizma u Kontinentalnoj Hrvatskoj (prihodi, zaposlenost, porezi)

Ekonomski učinak glazbenog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj posljednjih je godina značajan. Zemlja se može pohvaliti bogatom glazbenom baštinom i postala je popularno odredište za glazbene festivale i srodna događanja. Prihodi ostvareni od glazbenog turizma mogu se sagledati na različite načine, poput izravne i neizravne potrošnje posjetitelja. Izravna potrošnja uključuje izdatke za ulaznice, robu, smještaj, prijevoz i obroke, dok je neizravna potrošnja dodatni prihod koji generiraju lokalne tvrtke koje nude usluge posjetiteljima. Zanimljivo je i zapošljavanje koje stvara glazbeni turizam, a otvaraju se različita radna mjesta u području ugostiteljstva, prijevoza, turizma i organizacije događanja. Porezi ostvareni glazbenim turizmom bitno doprinose ukupnom gospodarskom razvoju zemlje, budući da je značajan dio prihoda ostvarenih glazbenim festivalima i povezanim događajima u obliku poreza i drugih državnih pristojbi.

Nadalje, studija je otkrila da glazbeni turisti u prosjeku troše više od ostalih vrsta turista, te ostaju duže, često između tri i pet dana. Ovaj trend pridonio je rastu novih poslova, posebno u ugostiteljskom sektoru, kao što je izgradnja novih hotela, hostela, apartmana i restorana, što može pružiti mogućnosti zapošljavanja i povećati porezne prihode za lokalnu i državnu vladu. Ekonomski učinak glazbenog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj ključni je doprinos ukupnom gospodarskom razvoju zemlje. Glazbeni turizam stvara značajne prihode, pruža mogućnosti zapošljavanja i generira porezne prihode za državnu i lokalnu samoupravu, koji se mogu koristiti za daljnji razvoj. Pružajući platformu za napredovanje novih poduzeća i stvarajući nova područja zapošljavanja, glazbeni turizam može imati pozitivan učinak na gospodarstvo. Kako popularnost glazbenih festivala i povezanih događanja nastavlja rasti, očekuje se da će se ekonomski doprinos glazbenog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj dodatno povećati, pružajući nove putove za rast i razvoj.²⁷

Glazbeni turizam je bez velikoga broja gospodarskih grana neodrživ, ne postoji. Ugostiteljstvo, trgovina i usluge koje se mogu pronaći na ovakvih manifestacijama, koncertima ili festivalima su jedne od ključnih stavki postojanja ove vrste turizma.

²⁷ Hrvatska turistička zajednica, <https://htz.hr/> (25.10.2023.)

4.2. Utjecaj na ugostiteljstvo, trgovinu i usluge

Utjecaj glazbenog turizma na ugostiteljstvo, trgovinu i usluge u kontinentalnoj Hrvatskoj značajan je i višestruk. Glazbeni festivali i koncerti koji se održavaju u regiji daju poticaj lokalnim tvrtkama, posebice onima u ugostiteljstvu. Pružatelji usluga smještaja, kao što su hoteli i pansioni, doživljavaju povećanu potražnju tijekom velikih glazbenih događaja, što često rezultira potpuno popunjenim sobama i višim stopama popunjenosti. Osim toga, lokalni restorani i kafići mogu primijetiti priljev kupaca tijekom festivalskih vikenda, što dovodi do povećanja prihoda i prilika za posao. Štoviše, glazbeni turizam također može koristiti lokalnim pružateljima usluga, kao što su prijevoznike tvrtke, zaštitarske tvrtke i usluge čišćenja. Veća posjećenost glazbenih događaja znači veću potražnju za parkingom, sigurnosnim uslugama i kontrolom gužve, što može stvoriti mogućnosti zapošljavanja za lokalne radnike. Organizatori festivala također često angažiraju lokalne prodavače za pružanje usluga kao što su hrana i piće, roba i produkcija događaja, čime dodatno doprinose lokalnom gospodarstvu.²⁸

Ekonomski učinak glazbenog turizma proteže se i izvan festivalskog razdoblja. Popularna glazbena odredišta u kontinentalnoj Hrvatskoj mogu privući posjetitelje tijekom cijele godine, potičući ih na istraživanje drugih lokalnih znamenitosti i iskustava. To može dovesti do duljih boravaka i povećane potrošnje na lokalne tvrtke, čime se potiče lokalno gospodarstvo. Prema izvješću Hrvatske gospodarske komore, glazbeni festivali i koncerti u kontinentalnoj Hrvatskoj samo su u 2018. ostvarili više od 23 milijuna eura prihoda. Ova brojka predstavlja značajno povećanje u odnosu na prethodnu godinu, naglašavajući sve veću važnost glazbenog turizma za gospodarstvo regije. Štoviše, isto izvješće procjenjuje da glazbeni događaji stvaraju više od 1000 radnih mjesta u prosjeku po događaju, u rasponu od privremenih pozicija kao što su osiguranje i prodaja ulaznica do trajnijih uloga u ugostiteljstvu i turizmu. U specifičnom festivalskom smislu, godišnji INmusic festival koji se održava u Zagrebu postao je jedan od najznačajnijih događaja takve vrste u jugoistočnoj Europi. U 2019. festival je privukao više od 70 000 posjetitelja i generirao procijenjenih 8 milijuna eura ekonomskog učinka za grad. Slično tome, glazbeni festival Varaždinske barokne večeri, koji se svake godine održava u gradu Varaždinu, postao je glavna atrakcija za posjetitelje zainteresirane za klasičnu glazbu i baroknu arhitekturu. Procjenjuje se da će festival generirati više od milijun eura prihoda za grad svake godine, pri čemu se većina te potrošnje odvija u lokalnim tvrtkama, poput restorana i trgovina. Sve u svemu, utjecaj glazbenog turizma na ugostiteljstvo, trgovinu i usluge u kontinentalnoj

²⁸ Sherekasmir.ifnromaticspublishing.com, <http://sherekashmir.informaticspublishing.com/360/1/9780851994031.pdf#page=257> (05.11.2023.)

Hrvatskoj značajan je pokretač gospodarskog rasta. Iskorištavanjem snage glazbenih događaja za privlačenje posjetitelja u regiju i podršku lokalnim tvrtkama, hrvatski kreatori politike i ljudi zaduženi za vođenje hrvatskoga turizma imaju priliku stvoriti održivi rast i razvoj u godinama koje dolaze.²⁹

Utjecaj glazbenog turizma na ugostiteljstvo, trgovinu i usluge u kontinentalnoj Hrvatskoj teško je precijeniti. Prednosti takvog turizma znače povećanje prihoda i mogućnosti zapošljavanja za lokalne tvrtke i radnike. Prepoznavanjem i iskorištavanjem potencijala glazbe kao pokretača turizma, kontinentalna Hrvatska ima odličnu priliku za stvaranje značajnog gospodarskog rasta.³⁰ Kako bi se dokazalo sve navedeno u ovome istraživanju proveo se studij slučaja na jednoj od poznatijih manifestacija u kontinentalnoj Hrvatskoj koja sadrži veliki broj glazbenih nastupa i koncerata.

²⁹ Hrvatska gospodarska komora, https://www.hgk.hr/documents/market/pdf/2019-10/glazbeni-festivali_ekonomski-katalizator-hrvatskog-turizma.pdf

³⁰ Brdar, I., Nikolić, M., Prebežac, D. (2019): Economic aspects of music tourism in Croatia, Sjedinjene Američke države: Entrepreneurial Issues in the Tourism and Hospitality Industry (str. 148-162)

5. STUDIJA SLUČAJA – MANIFESTACIJA ROKOVO

Grad Virovitica je kroz povijest bio poznat kao grad u kojem se često održavaju sajmovi. Jedan od tih sajmova je i manifestacija Rokovo koja se razvila u poznat događaj. Rokovo traje 10 dana u kolovozu tijekom kojih se od jutra do mraka i mlado i staro stanovništvo okuplja u središtu regije ovog dijela države kojeg za vrijeme Rokova posjeti i više od 100.000 posjetitelja. Ova manifestacija je društveno-politički, zabavni, kulturni, ugostiteljsko-gastronomski, sportski, vjerski i glazbeni događaj koji se javno obilježava od 1993. godine. Još od tih vremena traje sklad stanovnika Virovitice i njihovih gostiju te grada koji je stekao status slobodnog kraljevskog grada davne 1234. godine. Kada se gleda u turističkome smislu Rokovo je postalo poznat brend, jedna od poznatijih manifestacija od Osijeka do Varaždina. Neke od stavki programa Rokova su izložbe, modne revije, koncerti smotre folklor, kazališne predstave i ostale sastavnice i aktivnosti. Kada se Virovitičanima spomene Rokovo zanimljiva je činjenica kako stanovnici ovoga grada svoje godišnje odmomore planiraju tako da za vrijeme manifestacije budu u Virovitici i proslave rođendan svoga grada. Ujedno su to i dani kada u grad dolazi veliki broj posjetitelja, i stranih i domaćih, te s lokalnim stanovništvom žive i funkcioniraju kao jedna velika obitelj³¹ (Slika 11).

Slika 14. Manifestacija Rokovo – glazbeni koncert

Izvor: https://www.virovitica.hr/wp-content/uploads/2020/07/Rokovo_1-autor-Matija-Ro%C4%91ak.jpg (01.11.2023.)

³¹ Rokovo.com, <https://www.rokovo.com/informacije/> (02.11.2023.)

Prvi dio studije slučaja pokazuje informacije i podatke dobivene od strane Turističke zajednice Virovitica. Podatci uključuju ostvarena noćenja na području grada Virovitice i bližoj okolini za vrijeme Rokova te kroz cijelu godinu. Također će se prikazati broj posjetitelja Gradskom muzeju Virovitica za vrijeme Rokova te kroz cijelu godinu. U odlomku se isto nalaze i podatci turističkoga prometa ugostiteljskih djelatnosti i usluga. Uključene su i informacije o prodaju suvenira u suvenirnici Turističke zajednice. Nakon toga slijedi interpretacija podataka dobivenih od smještajnih objekata heritage hotela Kurija Janković i Dvorca Janković u Suhopolju. Navode se podatci broja posjeta za nekoliko godina te se uspoređuje rast tih brojki. U nastavku slijede informacije Turističke zajednice Virovitica.

5.1. Odabrani utjecajni pokazatelji manifestacije Rokovo

U razdoblju od 01.01.2023. do 01.11.2023. na području grada Virovitice ostvareno je 4414 noćenja, domaći posjetitelji 74,23% a strani 25,77% te je prosječno trajanje boravka iznosilo 2,38 dana. Za vrijeme kolovoza u kojem traje manifestacija Rokovo broj ostvarenih noćenja je bio 512, domaćih gostiju 52,73% i stranih 47,27%, a prosječno trajanje boravka je 2,57 dana. Iz priloženih informacija se vidi kako broj noćenja za kolovoz iznosi 11,60% od ukupnoga broja što je više od prosjeka i najviše kroz cijelu godinu. Također je broj domaćih turista manji za 26,96% a broj stranih turista je porastao za 26,96% što pokazuje kako su strani posjetitelji itekako zainteresirano za ovakve vrste manifestacija. U prilog ide i to što je prosječni boravak za kolovoz iznosio 2,57 dana što je više nego prosječno kroz cijelu godinu. Turisti su zbog veće ponude i izbora aktivnosti koje sa sobom nosi manifestacija Rokovo ostajali duže u destinaciji. Ukupan broj posjeta Gradskome muzeju Virovitica za 2022. godinu iznosi 6637 posjeta a za vrijeme Rokova tj. kolovoza ta brojka iznosi 855 što znači da je 12,88% posjeta Gradskome muzeju Virovitica bilo za vrijeme kolovoza (ujedno je taj mjesec najposjećeniji u cijeloj godini).

Porast u brojkama bilježi i suvenirnica Turističke zajednice koja je u kolovozu prodala 284 komada suvenira od ukupne brojke od 2320 kroz cijelu godinu. U kolovozu se prodalo 12,24% suvenira od ukupne brojke što dovodi do zaključka da je i prodaja u suvenirnici bila najaktivnija u ovome mjesecu.³² Kada se gledaju podaci sustava eVisitor iz 2021. godine tijekom kolovoza bilježi se rast dolazaka za 46% te rast broja noćenja za 200% na području grada Virovitice na odnosu na 2014. godinu kada je organizaciju ove manifestacije preuzela

³² Turistička zajednica Grada Virovitice, osobna poruka, (08.11.2023.)

Turistička zajednica. Potencijal ovakvih manifestacija se prepoznao i u pandemijskoj 2021. godini kada je naspram tad rekordne 2018. godine ostvareno povećanje noćenja od 4,27% u kolovozu te je poznato kako su u Viroviticu tada dolazili posjetitelji iz Litve, Italije, Poljske, Njemačke, Bosne i Hercegovine, Srbije, Francuske, Slovenije i Nizozemske. Ovakve brojke vode do porasta poslovnih rezultata na području grada Virovitice. U kolovozu 2021. godine prema podacima Porezne uprave Virovitica djelatnosti koje pružaju usluge smještaja, pripreme i posluživanja hrane i pića su generirale turistički promet od 3.385,58 kuna što iznosi 74% više od prosjeka mjesečnog prometa u ovoj gospodarskoj grani tijekom cijele godine.

Kada se gleda period u kojem je Turistička zajednica preuzela organizaciju Rokova (2014. godine) već navedene djelatnosti su s 3.082.117 kuna turističkoga prometa porasle na 4.415.722 kuna 2019. godine što u postotcima predstavlja povećanje od 43%. Podatak koji govori o realnome potencijalu ovakvih manifestacija je taj da je 2021. godine u vrijeme pandemije COVID-a 19 kolovoz generirao 10% više turističkoga prometa nego rekordne 2019. godine. Treba naglasiti da je za vrijeme pandemije Rokovo trajalo daleko manje dana. Kada se gleda izdavanje dozvola za korištenje javnih površina za ugostiteljske djelatnosti, prodaju usluga i slično tijekom rekordne 2019. godine je naplaćeno 86.608 kuna u 31 rješenju. Dvije godine kasnije izdana su 42 rješenja u vrijednosti većoj od 100.000 kuna. Isto kao i 2022. godine tijekom kolovoza se bilježi znatni porast posjeta Dvorcu Pejačević i prodaje suvenira pa je tako suvenirnica ostvarila ukupni prihod od 10.401,00 kuna, 207% više od prethodne 2020. godine kada se Rokovo nije održalo zbog COVID-19 mjera a taj iznos je iznosio 3.623,50 kuna. Isti rast bilježi i zbroj svih prodanih suvenira, muzejskih ulaznica i stručnih vodstva – 2020. godine 8.748,50 kuna, 2021. godine 17.806,00 kuna.³³ U nastavku slijede informacije Grada Virovitice a koje su relevantne predmetu studije slučaja.

5.2. Utjecaj manifestacije Rokovo na popunjenost smještajnih kapaciteta odabranih objekata

Objekti koji se uzimaju u obzir su heritage hotel Kurija Janković i Dvorac Janković u Suhopolju. Podatci vezani uz Kuriju Janković a biti će prikazani su noćenja za vrijeme kolovoza 2023., 2022. i 2021. godine te se isti uspoređuju. Uz to se navodi popunjenost hotela u mjesecu održavanja manifestacije. Informacije koje će se prikazati a vezane su uz Dvorac Janković su ukupni broj noćenja za 2023. i 2022. godinu te broj noćenja za kolovoz svake godine. Noćenja

³³ Turistička zajednica Grada Virovitice, <https://www.tz-virovitica.hr/download/izvjesce-o-izvršenju-programa-rada-s-financijskim-izvjescem-tz-vt-za-2021-godinu/> (31.10.2023.)

su podijeljena na noćenja stranih i domaćih posjetitelja i prikazana su u postotcima. Uz to se navodi ukupan broj posjetitelja za iste godine i za mjesec u kojem se održava manifestacija. Brojka posjetitelja je uspoređena sa cijelom godinom i kolovozom i prikazana u postotcima. U nastavku slijedi analiza prvog objekta Kurije Janković.

5.2.1. Heritage hotel Kurija Janković

Prema podacima Kurije Janković za vrijeme kolovoza 2023. godine hotel je zabilježio 360 noćenja što kroz cijeli mjesec iznosi 49,81% popunjenosti te ujedno i najviše kroz cijelu godinu. Godine 2022. godine hotel bilježi 298 noćenja tj. 41,23% popunjenosti kroz cijeli mjesec što pokazuje kako je 2023. godine broj noćenja porastao za 8,5% odnosno za 62 noćenja posjetitelja. Pandemijske 2021. godine ta brojka je iznosila 250 noćenja za cijeli kolovoz odnosno 34,29% popunjenosti hoteli. Iz priloženoga se vidi kako su noćenja za mjesec u kojem se održava manifestacija Rokovo iz godine u godinu sve brojnija i kako posjetitelji sve više odabiru posjet Virovitica za vrijeme trajanja manifestacije.³⁴ U nastavku slijedi simbolična slika objekta (Slika 12).

Slika 15. Heritage hotel Kurija Janković

Izvor: <https://www.kurija-jankovic.com/> (02.11.2023.)

Nakon analize i interpretacije podataka slijedi analiza sljedećeg objekta Multimedijalni i interaktivni posjetiteljski centar dvorac Janković.

³⁴ Hotel Kurija Janković, osobna poruka, (08.11.2023.)

5.2.2. Multimedijalni i interaktivni posjetiteljski centar dvorac Janković

Dvorac Janković u Suhopolju također bilježi rast brojki za vrijeme kolovoza svake godine. Kada se gleda 2022. godina ovaj objekt je ostvario ukupno 3.315 noćenja od kojih je 455 bilo u kolovozu što iznosi 13,73%, od kojih strani posjetitelji broje 257 a domaći 198 noćenja. Ukupan broj turista kroz cijelu godinu je 2.391 od kojih 291 (12,71%) spada u mjesec održavanja manifestacije. Stranih turista je bilo 147 a domaćih 144. Kolovoz u svim parametrima za 2022. godinu spada u 3 najposjećenija mjeseca kroz godinu te su strani turisti tad najbrojniji. Sljedeće 2023. godine do 01.11. ukupan broj noćenja je 4.284 (rast od 22,69%) a tijekom kolovoza ta je brojka 622 (rast od 26,85%) te kolovoz sadrži najviše noćenja (14,52%). Stranih noćenja bilo je 428 (rast od 39,95%) a domaćih 194 (pad od 2,06%). Ukupan broj turista kroz 2023. godinu iznosi 2908 (rast od 17,78%) a za vrijeme kolovoza 336 (rast od 13,39%), stranih turista 209 (rast od 29,67%) te domaćih turista 127 (pad od 13,39%).³⁵ Podatci dokazuju kako brojke u kolovozu iz godinu u godinu rastu i približavaju se ozbiljnim ciframa te da su strani turisti sve više zainteresirani za posjećivanje Dvorca u Suhopolju za vrijeme održavanja Rokova. U nastavku slijedi slika Dvorca Janković u Suhopolju (Slika 16).

Slika 16. Dvorac Janković u Suhopolju

Izvor: <https://www.suhopolje.hr/novosti/2022/02/panonske-dvorske-price-u-centru-za-posjetitelje-dvorac-jankovic-suhopolje/> (02.11.2023.)

³⁵ Multimedijalni i interaktivni posjetiteljski centar dvorac Janković, osobna poruka, (08.11.2023.)

Svi podatci u odlomku pokazuju kako manifestacija Rokovo pružateljima usluga, lokalnoj upravi, stanovništvu i svim povezanim s ovom manifestacijom donosi povećanu dobit i prihode za vrijeme svoga održavanja. Poticanjem organizacije ovakvih manifestacija glazbeni turizam i glazbene manifestacije, koncerti i festivali mogu poboljšati ekonomski aspekt i gospodarsku sliku turističkih destinacija.

6. ZAKLJUČAK

Svijet turizma i glazbe se spojio na način koji sa sobom nosi brojne koristi i u globalnom i u lokalnom smislu. Ovo istraživanje se fokusiralo na duboku i čvrstu vezu između glazbenog turizma i lokalnih zajednica s fokusom na kontinentalnu Hrvatsku kako bi se ispitaio utjecaj glazbe kao pokretača razvoja turizma i lokalne zajednice te utjecaj na gospodarstvo i ekonomske aspekte destinacije.

Proučavajući prethodna istraživanja i teoriju dokazalo se da glazba ima karakteristiku snažnoga privlačenja turista i poticanja ekonomskih aktivnosti u određenom području. No glazbeni turizam nije samo značajan u ekonomskim aspektima, nego on ima utjecaj i na očuvanje lokalnoga identiteta i kulturne baštine. Kako je kontinentalna Hrvatska regija bogate glazbene povijesti, može se pozicionirati kao destinacija koja je zanimljiva za glazbeni turizam što dokazuju razna glazbena događanja i manifestacije.

Kroz studiju slučaja manifestacije Rokovo pružio se uvid u konkretne učinke ove vrste turizma na lokalnu zajednicu. Analizom popunjenosti smještajnih kapaciteta uvidjelo se kako Rokovo ima pozitivne ekonomske učinke. Isto se smatra i za prihode lokalne uprave i suvenirnice turističke zajednice Grada Virovitice čiji su prihodi bili veći za vrijeme manifestacije zbog povećanog turističkog prometa. Uz to, suradnja s lokalnom turističkom zajednicom omogućila je bolje razumijevanje utjecaja glazbenoga turizma i karakteristika koje utječu na ekonomske aspekte raznih gospodarskih grana i subjekata koji sudjeluju u ovakvim manifestacijama. Kada se govori o razvoja glazbenoga turizma u ovoj regiji važno je uzeti u obzir specifične karakteristike regije i primijeniti holistički pristup. Investiranjem i izgradnjom kvalitetne glazbene infrastrukture, podrškom lokalnim umjetnicima i glazbenicima te širokim spektrom glazbenih događanja privlače se posjetitelji koji su najvažniji čimbenici kojim će glazbeni turizam pozitivno utjecati na ekonomiju i gospodarstvo turističke destinacije i lokalne zajednice te u konačnici produljenja turističkih sezona. Ne smije se zaboraviti na suradnje s turističkim posrednicima, tj. agencijama i turoperatorima te promocija održivih praksi u organizaciji događanja jer takve prakse mogu privući još veći broj posjetitelja (u isto vrijeme i i više prihoda) zbog trenda održivosti koji svakim danom postaje sve važniji u turizmu ali i ostalim gospodarskim granama. Bez suradnje s lokalnim zajednicama nema napretka jer je pozitivan odnos izrazito važan kako bi se minimalizirali ikakvi konflikti i kako bi se lokalno stanovništvo uključilo u organizaciju i provedbu glazbenoga turizma te ostvarilo ekonomsku korist. Efikasnom marketinškom strategijom koja ističe prirodne i kulturne atrakcije regije,

istovremeno promovirajući glazbena događanja rezultira velikom posjećenosti koja neće biti fokusirana na potrošnju na glazbenome događanju nego će posjećivati atrakcije i van događanja i u konačnici povećati prihod turističke destinacije kroz nekoliko kanala. Kvaliteta iskustva kod posjetitelja, evaluacija i praćenje učinaka glazbenog turizma ali i kontinuirana prilagodba i učenje strategija razvoja rezultiraju prosperitetnom i održivom sektoru turizma.

7. POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Gibson, C., Connell, J. (2005): Music and Tourism: On the Road Again. Velika Britanija: Channel View Publications
2. Baker, S., Strong, C., Istvandy, L., Cantillon, Z. (2018): The Routledge Companion to Popular Music History and Heritage. Velika Britanija: Routledge

Članci u časopisima

3. Brdar, I., Nikolić, M., Prebežac, D. (2019): Economic aspects of music tourism in Croatia. Sjedinjene Američke države: Entrepreneurial Issues in the Tourism and Hospitality Industry str. 148-162.
4. Peng, Y. (2023): Conceptual and Theoretical Exploration of Music Tourism. Sjedinjene Američke države: Academic Journal of Management and Social Sciences, No. 2, Vol. 3, str. 164–166.
5. Ratz, T., Arrowsmith, C. (2016): Music tourism development: A case study of Manchester. Velika Britanija: Tourism Management, Vol. 52, str. 142-152.

Elektronički izvori:

6. Amazon.com, <https://www.amazon.com/Contemporary-Music-Tourism-Musical-Topophilia/dp/0367332485> (02.11.2023.)
7. Somersetlive.co.uk, <https://www.somersetlive.co.uk/whats-on/music-nightlife/a-first-class-show-remembering-19112>, (25.10.2023.)
8. Cakovec.hr, <https://www.cakovec.hr/web/porcijunkulovo-2023-u-sest-dana-donosi-spoj-vjere-tradicije-i-veselja-najavljeni-ovogodisnji-izvodaci/> (04.11.2023.)
9. Glazba.hr, <https://glazba.hr/vijesti/sve-vijesti/forestland-festival-pripreme/> (28.10.2023.)
10. Info.hazu.hr, <https://www.info.hazu.hr/events/varazdinske-barokne-veceri-50-jubilarnih-godina-1971-2021/> (31.10.2023.)
11. Klikaj.hr, <https://www.klikaj.hr/foto-u-koprivnici-otvoren-15-renesansni-festival/> (25.10.2023.)

12. Lonelyplanet, <https://www.lonelyplanet.com/croatia/travel-tips-and-articles/10-reasons-why-croatia-is-the-ultimate-festival-destination/40625c8c-8a11-5710-a052-1479d2764ea7>(28.10.2023.)
13. Min-kulture.gov.hr, <https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/jubilarni-30-muzicki-biennale-zagreb-otvoren-izvedbom-djela-britanskoga-skladatelja-richarda-ayresa/16823>(28.10.2023.)
14. Podravskiradio.hr, <https://podravskiradio.hr/picokijada-rock-koncert-opce-opasnosti-za-kraj-jos-jedne-spektakularne-picokijade/> (28.10.2023.)
15. RedBull, <https://www.redbull.com/us-en/croatia-summer-festivals> 03.11.2023.)
16. Scribd.com, <https://www.scribd.com/doc/201919785/Hippie-Pokret> 03.11.2023. (04.11.2023.)
17. Sound-report.com, <https://sound-report.com/special-report/ferragosto-jam-specijal-gdje-se-to-uopce-nalazi-i-gdje-odsjeti/> (04.11.2023.)
18. The Dubrovnik Times, <https://www.thedubrovniktimes.com/lifestyle/feature/item/4490-from-hvar-to-ultra-europe-the-evolution-of-electronic-music-festivals-in-croatia> (31.10.2023.)
19. Timeout.com, <https://www.timeout.com/croatia/music-festivals/inmusic-festival> (04.11.2023.)
20. Turistička zajednica Grada Virovitice, <https://www.tz-virovitica.hr/download/izvjesce-o-izvršenju-programa-rada-s-financijskim-izvjescem-tz-vt-za-2021-godinu/>(31.10.2023.)
21. Varaždinske barokne večeri, <https://vbv.hr/o-festivalu/#naslovni-tekst> (28.10.2023.)
22. Vinkovackejeseni.hr, <https://vinkovackejeseni.hr/vinkovackim-jesenima-250-tisuca-kuna/>(28.10.2023.)
23. Virovitica.hr, https://www.virovitica.hr/wp-content/uploads/2020/07/Rokovo_1-autor-Matija-Ro%C4%91ak.jpg (01.11.2023.)
24. Visitmedimurje.com, <https://www.visitmedimurje.com/backend/opsirnije-enduser.asp?id=285> (31.10.2023.)
25. Visitvarazdin.hr, <https://visitvarazdin.hr/en/events/spancirfest-2022/var/ri-0.1-L2/> (03.11.2023.)
26. Zir.nsk.hr, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/vus:1744/datastream/PDF/download> (03.11.2023.)

27. Repozitorij.vuka.hr,
<https://repozitorij.vuka.hr/islandora/object/vuka:2271/datastream/PDF/view>
(05.11.2023.)
28. Repozitorij.unipu.hr,
<https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:6037/datastream/PDF/download>
(03.11.2023.)
29. Sherekasmir.ifnromaticspublishing.com,
<http://sherekasmir.informaticspublishing.com/360/1/9780851994031.pdf#page=257>
(05.11.2023.)
30. Vinkovackejeseni.hr, <https://vinkovackejeseni.hr/o-nama/> (04.11.2023.)
31. Split Times, <https://www.split-times.com/feature/167/2020/6/9/a-brief-history-of-music-tourism-in-croatia> (04.11.2023.)
32. Suhopolje.hr, <https://www.suhopolje.hr/novosti/2022/02/panonske-dvorske-price-u-centru-za-posjetitelje-dvorac-jankovic-suhopolje/> (02.11.2023.)
33. Inmusicfestival.hr, <https://www.inmusicfestival.com/en/about> (04.11.2023.)
34. Britannica.com, <https://www.britannica.com/event/Woodstock>, (25.10.2023.)
35. Hmn.wiki, <https://hmn.wiki/hr/Topophilia> (25.10.2023.)
36. Hrvatska turistička zajednica, <https://htz.hr/> (25.10.2023.)
37. Jezikoslovac.com, <https://jezikoslovac.com/word/eltl> (25.10.2023.)
38. Visitdurdjevac.hr, <https://visitdurdjevac.hr/picokijada/> (25.10.2023.)
39. Forestland.hr, <https://forestland.hr/> (28.10.2023.)
40. Renesansnifestival.hr, <https://www.renesansnifestival.hr/> (28.10.2023.)
41. Enciklopedija.hr, <https://www.enciklopedija.hr/> (31.10.2023.)
42. Kuriija-jankovic.com, <https://www.kuriija-jankovic.com/> (02.11.2023.)
43. Rokovo.com, <https://www.rokovo.com/informacije/> (02.11.2023.)
44. Ebay.co.uk, <https://www.ebay.co.uk/itm/115963818540> (03.11.2023.)
45. Mbz.hr, <https://www.mbz.hr/hr/2023/mbz> (04.11.2023.)
46. Muzika.hr, <https://www.muzika.hr/ferragosto-jam-2023/> (04.11.2023.)
47. Spancirfest.com, <https://www.spancirfest.com/> (04.11.2023.)
48. Urn.nsk.hr, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:432531> (05.11.2023.)

E-mail:

49. Multimedijalni i interaktivni posjetiteljski centar dvorac Janković, osobna poruka,
(08.11.2023.)

50. Turistička zajednica Grada Virovitice, osobna poruka, (08.11.2023.)
51. Hotel Kuriya Janković, osobna poruka, (08.11.2023.)

8. POPIS ILUSTRACIJA

Slike:

1. Slika 1. Počeci festivala Woodstock (lijevo) i festivala Glastonbury (desno)
2. Slika 2. Knjiga Music and Tourism: On the Road Again
3. Slika 3. Contemporary Music Tourism - A Theory of Musical Topophilia
4. Slika 4. INmusic festival
5. Slika 5. Špancirfest
6. Slika 6. Porcijunkulovo
7. Slika 7. Picokijada
8. Slika 8. Forestland festival
9. Slika 9. Varaždinske barokne večeri
10. Slika 10. Muzički biennale Zagreb
11. Slika 11. Vinkovačke jeseni
12. Slika 12. Renesansni festival
13. Slika 13. Ferragasto Jam
14. Slika 14. Manifestacija Rokovo – glazbeni koncert
15. Slika 15. Heritage hotel Kuriya Janković
16. Slika 16. Dvorac Janković u Suhopolju

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 5

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja, Filip Betlemović

izjavljujem da sam autor/ica završnog/diplomskog rada pod nazivom

UTJECAJ GLAZBENOG TURIZMA NA EKONOMSKI ASPEKT
TURISTIČKE DESTINACIJE KONTINENTALNE HRVATSKE

Svojim vlastoručnim potpisom jamčim sljedeće:

- da je predani završni/diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija,
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica, koje sam u svom radu koristio/la, jasno navedeni i označeni u tekstu te u popisu literature,
- da sam u radu poštivao/la pravila znanstvenog i akademskog rada.

Potpis studenta/ice

Betlemović

OBRAZAC 6

**ODOBRENJE ZA OBJAVLJIVANJE ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG
RADA U DIGITALNOM REPOZITORIJU**

Ja, Filip Betlemović

dajem odobrenje za objavljivanje mog autorskog završnog/diplomskog rada u nacionalnom repozitoriju odnosno repozitoriju Veleučilišta u Virovitici u roku od 30 dana od dana obrane.

Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog završnog/diplomskog rada.

Ovom izjavom, kao autor navedenog rada dajem odobrenje i da se moj rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim na sljedeći način (zaokružiti):

- a) Rad u otvorenom pristupu
- b) Rad dostupan nakon: _____ (upisati datum)
- c) Pristup svim korisnicima iz sustava znanosti i visokog obrazovanja RH
- d) Pristup korisnicima matične ustanove
- e) Rad nije dostupan (u slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem završnom/diplomskom radu, podnosi se pisani obrazloženi zahtjev).

U slučaju dostupnosti rada prethodno označeno od a) do d), ovom izjavom dajem pravo iskorištavanja mog ocjenskog rada kao autorskog djela pod uvjetima Creative Commons licencije (zaokružiti):

- 1) CC BY (Imenovanje)
- 2) CC BY-SA (Imenovanje – Dijeli pod istim uvjetima)
- 3) CC BY-ND (Imenovanje – Bez prerada)
- 4) CC BY-NC (Imenovanje – Nekomercijalno)
- 5) CC BY-NC-SA (Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima)
- 6) CC BY-NC-ND (Imenovanje – Nekomercijalno – Bez prerada)

Ovime potvrđujem da mi je prilikom potpisivanja ove izjave pravni tekst licencija bio dostupan te da sam upoznat s uvjetima pod kojim dajem pravo iskorištavanja navedenog djela.

Potpis studenta/ice

Filip Betlemović